

Начално училище “П. Р. Славейков” – гр. Пловдив
Пловдив, 4006, ул. „Славянска” 82 тел: (032) 624 506, тел./факс: (032) 632 079, e-mail: nu_prslaveikov@abv.bg

УТВЪРДИЛ:
ДИМКА ВРАЧЕВА
Директор

**Училищен механизъм
за превенция и интервенция
на насилието и тормоза
през учебната 2025/2026 г. в
НУ „П. Р. Славейков“ – гр. Пловдив**

Училищният механизъм за превенция и интервенция на насилието и тормоза в НУ „П. Р. Славейков“ – гр. Пловдив е в изпълнение на Механизъм за противодействие на тормоза и насилието в институциите в системата на предучилищното и училищното образование и Алгоритъм за прилагането му, съгласно Заповед №РД09-5906/28.12.2017 г. на Министъра на образованието и науката, актуализиран на ПС с протокол № 12 / 29.08.2025 г.

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

- I. Въведение
- II. Определения
- III. Игра или насилие
- IV. Насилие, тормоз – разпознаване
- V. Система от мерки за реализиране на сигурна образователна среда
- VI. Превенция на ниво клас
- VII. Интервенции в случаи на насилие и тормоз на ниво клас
- VIII. Подаване на сигнал за дете в риск
- IX. Класификация на формите на насилие и тормоз и предприемане на съответни действия

I. Въведение

Със Заповед №РД09-5906/28.12.2017 г. на Министъра на образованието и науката е утвърден Механизъм за противодействие на тормоза и насилието в институциите в системата на предучилищното и училищното образование и Алгоритъм за прилагането му.

Реален напредък в справянето с насилието и тормоза в училищна среда може да бъде постигнат само при прилагането на последователна и целенасочена политика, която се споделя и изпълнява от всички участници в образователния процес.

Определяща насока в училищната политика за противодействие на насилието е устойчивото и непрекъснато утвърждаване на позитивен организационен климат и на подходяща психологическа среда в училище. Основен акцент в дейностите по превенция се поставя върху развиването на по-високо ниво на социалната и емоционалната компетентност на учениците като отправна точка за налагане на взаимоотношения между учениците в стил на сътрудничество и ефективна комуникация. Глобална цел е усвоените социални умения, да бъдат поощрявани и стимулирани, с цел да бъдат интегрирани от по-голяма част от учениците и ползвани от тях като поведение не само в училище, а и в широка социална сфера. Устойчивост и постоянство в този вид дейност, би довела до училищен дух на спокойствие, сигурност, зачитане на различията и способностите, възможност за изява на интелектуални и творчески умения на учениците, както и до висок авторитет на училището, обществено признание и уважение.

Дейностите по превенция и интервенция на насилието и тормоза в НУ „П. Р. Славейков“ - гр. Пловдив през учебната 2025/2026 г., ще са в изпълнение на следните цели:

- повишаване информираността и чувствителността на всички участници в образователния процес по темата за насилието и тормоза;
- повишаване на доверието между училище, ученици и родители;
- засилена превантивна групов работа с ученици;
- активно партньорство с родителите в различни съвместни училищни прояви.

II. Определения

1.Превенция – комплекс от мерки, които имат за цел ограничаване и/или елиминиране на предпоставките и рисковите фактори, допринасящи за насилието. Превенцията поставя приоритет върху дейности на ниво клас - създаване на правила на отношения в класа; дискусии в пространство, свободно за различни мнения, „защитено“ от правилата на класа; възможности за развиване на умения за разпознаване и назоваване на чувства и преживявания като начин за реагиране на агресията по ненасилствен и социално приемлив начин и др.

2.Интервенции – отговорът на институцията при възникнали ситуации на насилие и тормоз. Последователни действия и мерки, които целят спиране и разрешаване на възникнала вече ситуация на насилие, тормоз и криза. Реализират се при отчитане на индивидуалните потребности на всяко дете, въввлечено пряко или косвено в ситуацията, при прилагане на принципа за най-добрият интерес на детето.

3.Насилие

По смисъла на Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето:

„Насилие“ над дете е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда.

„Физическо насилие“ е причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание без разстройство на здравето.

„Психическо насилие“ са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето, като подценяване, подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда.

„Сексуално насилие“ е използването на дете за сексуално задоволяване.

Сексуално насилие и злоупотреба над дете, според определението на Световната здравна организация, е: „Участието на дете в сексуални действия, които той или тя не разбира напълно и за които не е в състояние да даде информирано съгласие, или за които детето не е подготвено от гледна точка на развитието си и не може да даде съгласие, или които са в нарушение на законовите или социалните табу на обществото.“

„Пренебрегване“ е неуспехът на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури развитието на детето в една от следните области: здраве, образование, емоционално развитие, изхранване, осигуряване на дом и безопасност, когато е в състояние да го направи.

4.Тормоз

Тормозът е специфичен вид насилие сред децата и сред най-неуловимите форми на агресивно поведение и насилие.

Важни характеристики за дефиниране на тормоза:

- Злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете.
- Извършва се от позиция на силата. Едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унизи или изолира.
- Повтаря се многократно във времето, не е еднократен и изолиран акт на насилие.

Тормозът между връстници е групов феномен. Случаите на тормоз се извършват в групова среда, в присъствието на други връстници и в отсъствието на възрастни.

Тормозът е сериозно, оставящо траматични следи, действие. Тормозеният не може да се защити със собствени усилия. Тормозът не спира от само себе си. Нужна е външна намеса.

Физически тормоз – блъскане, щипане, разрушаване, удране, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение.

Психически тормоз – подмятане, подиграване, закачане, обиди, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на личните вещи, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене; словесни изрази, които имат за цел да унижат и оскърбят детето на база раса, пол, религия, сексуалност, увреждане или друго, с което се подчертава различие от останалите. В група – изолиране, игнориране, изключване от групови дейности, избягване, одумване и разпространение на злобни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с детето, обект на тормоз.

Сексуален тормоз – всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до накърняване на достойнството на лицето. Създаване на смущаваща, враждебна, деградираща, унижителна или обидна обстановка. Измисляне на сексуализирани прякори или имена, коментари за външността, подигравки със сексуално значение, неподходящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т.н. Екстремни форми на нападение и насилие.

Кибернасилие и кибертормоз – насилие и тормоз, които се осъществяват в дигитална среда чрез дигитални устройства. Създаване и разпространение на обидни, заплашителни и подигравателни визуални материали, снимки и текстови съобщения, които уронват достойнството на детето или го унижават. Снимане на дете с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видеозапис без негово съгласие, кражба на самоличност/профили, обиди, разпространение на слухове в социалните мрежи и др. Тормозът

онлайн има своите отражения в реалния живот. Преживяванията за детето са в по-висока степен унижителни, тъй като кибертормозът не може да бъде прекратен веднага и е видим, случва се пред много голям кръг хора.

III.Игра или насилие

Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест. Важно е да се разграничават случаите, в които има игра и приятелско премерване на силите между децата от тези, в които се касае за тормоз. Физическото насилие и тормоз са формите, които възрастните най-често забелязват. Психическото насилие и тормоз по-трудно се установяват, т.к. не са така видими, а и децата нямат опита да споделят с възрастните своите преживявания.

Проблемът се задълбочава, когато психическото насилие и тормоз (обидни думи и прякори, социално изолиране и др.) се подценяват от възрастните и се възприемат за нормални в процеса на социализацията и израстването на децата. В такъв смисъл е необходимо внимателно да се наблюдава поведението на децата и да се реагира своевременно.

Игра е когато:

- Учениците се закачат, бутат се, блъскат се, разменят си шеги, като при това се смеят, разменят си ролите и позициите и никое от тях няма видимо доминиращо положение, а околните не им обръщат особено внимание.

Тормоз е когато:

- Ученик е видимо напрегнат, не се усмихва, опитва се да се махне. Ролите не се сменят. Другият ученик е в постоянно доминираща позиция и това поведение привлича вниманието на околните.

- Ученик не се чувства добре от закачките и подигравките на другите.
- Ученик иска от друго дете да спре с подигравките, а то не спира.
- Ученикът, който дразни, продължава да дразни отново и отново.
- Дразненето е за нещо, което не може да се промени (*височина, тегло, носене на очила, цвят на кожата, физически белези/недостатъци и др.*).
- Има други хора наоколо, които наблюдават ситуацията и се присъединяват/окуражават подигравките.
- Единият ученик е по-силен, по-популярен, по-голям на възраст.

IV.Насилие, тормоз – разпознаване

За разпознаването на насилието и тормоза, следните характеристики заслужават особено внимание:

- Различни по вид и цвят натъртвания, включително синини; постоянни или чести червени петна, включително от пръсти; насинени очи; следи от ухапване.
- Неправдоподобни или объркани обяснения за травмите, включително еднорични отговори (мълчание).
- Безпокойство и крайности в поведението – от агресивност до пасивност.
- Лоша представа за себе си – учениците смятат, че са заслужили насилието.
- Прекалена отстъпчивост на ученика и оставяне без протест да се прави каквото и да било с него.
- Влошаване на здравословното състояние – прилошавания, главоболие, отпадналост.
- Влошаване на успеха и чести отсъствия от училище.
- Чести отсъствия от определени часове.
- Ученикът става затворен и изолиран, не желае да контактува с връстниците си.
- Агресивно поведение, упорито непослушание, самонаранявания.

- Внезапни избухвания, необичайни за възрастта или за нивото на развитие на ученика.
- Бягане и криене, зачестяване на бягствата от училище.
- Загуба на доверие, неучастие в общи занимания в училище, ниска самооценка.
- Употреба на алкохол, медикаменти, занемаряване (ходене с едни и същи дрехи, занижена хигиена и грижа за външния вид)
- Психосоматични симптоми – болки в стомаха, главоболие, гадене и др., нарушен сън, сънуване на кошмари.
- Прояви на сексуализирано поведение (имитация на сексуален акт, разголване и др. прояви със сексуален характер, неприсъщи на съответната възраст).
- Промени в навиците или в използването на интернет и социалните мрежи.

V. Система от мерки за реализиране на сигурна образователна среда

1. Координационен съвет

Определя се със Заповед на директора на училището. Координационният съвет се ръководи от председател. В състава му се включват заместник-директор по учебната дейност, педагогически съветник, учители, ученици, родители.

Координационният съвет има за задачи: да извърши оценка на ситуацията; да изготви анализ на база извършената оценка; да представи резултатите на тематичен педагогически съвет; да изготви план за превенция и интервенция на насилието и тормоза за съответната учебна година; да проследява и координира дейностите, заложи в плана; да изготви годишен доклад до директора, с препоръки за създаване на по-сигурна образователна среда.

2. Оценка на ситуацията

Оценката и анализирането на ситуацията са от значение за планирането на дейностите за изграждане на сигурна образователна среда. Оценката съдържа описание на следното: До колко са запознати заинтересованите страни с темата за насилие и тормоз? Какви видове и форми на насилие и тормоз има в училище? Колко често те се проявяват? Къде са местата, на които най-често се случват? Кои са участниците? Как се е реагирало до момента? Какво следва да се предприеме, за да бъде реакцията ефективна?

Оценката се осъществява от Координационния съвет в началото на учебната година, посредством инструментите: „Въпросник за взаимоотношенията в класа – рейтингова скала за учителя“; „Въпросник за взаимоотношенията в класа – рейтингова скала за учениците (форма А)“; „Въпросник за взаимоотношенията в класа – рейтингова скала за учениците (форма Б)“; „Самоописателен въпросник за учениците“. Резултатите от оценката и анализът им се представят на педагогически съвет, на родителски срещи, могат да се обсъждат в часа на класа.

3. План за превенция и интервенция на насилието и тормоза

Планът за превенция и интервенция на насилието и тормоза се изготвя от Координационния съвет за срок от една учебна година и се утвърждава от директора. В плана се включват: дейности по превенция на ниво институция; дейности по интервенция на ниво институция; дейности по превенция на ниво клас; дейности по интервенция на ниво клас; срокове за изпълнение; отговорности по изпълнение на дейностите и индикатори за изпълнение.

4. Дневник със случаи

Дневникът със случаи се създава за целите на анализа и планирането на цялостната политика за превенция и интервенция на насилието и тормоза. В него се документират ситуациите от второ и трето ниво от приетата класификация на формите на насилие и тормоз (*Приложение 1*), при които е необходима намесата на Координационния съвет. В Дневника със случаи се описва следната информация:

№	Дата	Описание на ситуацията, имена и клас на учениците	Ниво на насилие или тормоз	Предприети действия (интервенция)	Информирани организации, институции, родители	Как е приключила ситуацията, на какъв етап е, какво предстои	Кой е информирания	Име, фамилия, подпис на служителя, регистрирал ситуацията

На базата на вписаните ситуации, Координационният съвет извършва анализ на риска от продължаване на насилието и тормоза. Координационният съвет е отговорен за анализа и разпознаването на ученици, които участват и се въвличат в ситуации на насилие и тормоз, без значение дали извършват проявите или са пострадали от насилието. Координационният съвет дава становище за индивидуална работа по случай с дете, което се намира в ситуация на риск по смисъла на Закона за закрила на детето и Закона за предучилищното и училищното образование, предлага мерки и конкретни интервенции. Координационният съвет дава становище и насочва ученика към допълнителна подкрепа за личностно развитие на дете в риск.

Дневникът се съхранява при психолога/педагогическия съветник, а при липса на такъв специалист – при друг член на Координационния съвет, определен от директора на училището.

5. Училищна процедура при тормоз

Ниво на тормоз	Отговор на училището
ПЪРВО НИВО Ниско нарушаване на правилата <i>/ситуациите от първо ниво не се регистрират в Дневника за тормоз/</i> Форми на физически тормоз са например: леко удряне, бутане, щипане, драскане, дърпане на коса, хапане, подритване, замърсяване или разрушаване на нечия собственост. Форми на вербален тормоз са например: подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди, нецензурни/неприлични коментари;	- На първо ниво, по правило, действията се предприемат автономно от класен ръководител или учител заедно с родител, като се предприема педагогическа работа – индивидуално, за група ученици или за целия клас. - При наличие на щети от материален характер – те се възстановяват. - По изключение, ако насилственото поведение се повтаря, педагогическата работа не дава резултат, последствията са по-сериозни, ако се касае за насилие от страна на група към индивид или ако едно и също дете или ученик бива тормозено нееднократно в

• Форми на психически тормоз са например: омаловажаване, клюкарене, обиждане, осмиване, засрамване, подвикване, ругане, клеветене, измисляне на прякори. • Форми на социален тормоз са например: подмятане на коментари, подиграване, изключване от групови или съвместни дейности, фаворитизация/предпочитания, базирани на различие, разпространяване на слухове. • Форми на сексуален тормоз са например: показване на неприлични жестове и действия, вербален тормоз със сексуално съдържание, разпространение на истории и изображения със сексуален подтекст. • Форми на кибертормоз са например: обидни обаждания и изпращане на обидни съобщения (SMS, MMS, съобщения в социалните мрежи, др.)	ситуации, класифицирани като първо ниво, то тогава следва се да предприемат действия, предписани за ситуации от нива две или три. Последователност на процедурите за интервенция: 1) Верифициране на подозрение или откриване на ситуация на тормоз – подробно информиране за случилото се от всички участници. 2) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници. 3) Уведомяване на родител. 4) Консултации - предприемане на индивидуални разговори с участниците. 5) Мерки и действия от страна на класен ръководител - намиране на решение, което удовлетворява страните и служи за пример на наблюдателите. 6) Мониторинг на предприетите мерки и действия.
ВТОРО НИВО Повтаряне на едни и същи нарушения на правилата или с по-сериозни последици <i>/регистрират се в Дневника за тормоз; възстановяване на щети при наличие на такива./</i> • Форми на физически тормоз са например: шамаросване, удряне, стъпкване или късане на дрехи, ритане, обграждане, плюене, отнемане и разрушаване на нечия собственост, дърпане на нечий стол изпод него, дърпане за уши или коса.	• На второ ниво, по правило, действията се предприемат от класен ръководител заедно с психолог или педагогически съветник, представител на координационния съвет и директор и задължително участие на родител. • Ако присъствието на родител не е в най-добър интерес на детето, например би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура, директорът следва да се обърне към отделите за закрила на детето.

• Форми на вербален тормоз са например: подигравки, отправени пред целия клас или група, публично унижение, обиди; • Форми на психически тормоз са например: изнудване, заплашване, несправедливо наказание, забрана за общуване, отхвърляне и манипулация. • Форми на социален тормоз са например: интригантстване, разпространяване на слухове, публично отхвърляне и игнориране, неприемане, манипулиране и използване. • Форми на сексуален тормоз са например: сексуално докосване, показване на порнографски материали, показване на интимни части на тялото и сваляне на дрехи, подтикване или принуждаване към сексуални действия, заснемане в сексуални пози. • Форми на кибертормоз са например: непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видео, злоупотреба с блогове, форуми, социални мрежи, заснемане без разрешение.	• Координационният съвет прави оценка на риска и се инициира индивидуална работа по случай. Последователност на процедурите за интервенция: 1) Верифициране на подозрение или откриване на ситуация на тормоз. 2) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници. 3) Уведомяване на ОЗД и/или органите на полицията при ситуации с по-сериозни последици по преценка на класния ръководител заедно с ссихолога/педагогическия съветник или директора; Уведомяването е задължително и незабавно, когато се отнася до случаи на сексуален тормоз, проявяващи се в подтикване или принуждаване към сексуални действия. 4) Уведомяване на родител. 5) Консултации. 6) Мерки и действия - работа на координационния съвет: анализ на ситуациите от регистъра и предприемане на индивидуална работа по случай с ученик в риск от тормоз и разписване на индивидуална програма. 7) Мониторинг на предприетите мерки и действия.
ТРЕТО НИВО Злоупотреба със сила, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето, телесния интегритет, за който и да е от участниците в ситуацията. <i>/ описват в Дневника за случаи на тормоз, като по тях се предприема интензивна работа по случая, включваща всички участници, правят се оценки на потребностите и план за действие, както и се иницират процедури в съответствие със закона.</i> <i>Ако друга организация или услуга е въвлечена в работата с ученика, училището установява</i>	• Уведомяването на ОЗД и/или органите на полицията става незабавно от служителя на училището, идентифицирал тормоза. • Действията на ниво училище се предприемат от директор заедно с координационния съвет със задължителното участие на родител и компетентни власти, организации и услуги (центрове за социална работа, здравни центрове, отдел закрила на детето, полиция и др.). Ако присъствието на родител не е в най-добър интерес на детето, например би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура, директорът следва да информира

връзка с тези организации или услуги и хармонизира дейностите/.

- **Форми на физически тормоз** са например: сбиване, задушаване, събаряне, причиняване на изгаряния и други наранявания, намушкване с остър предмет, провесване от прозорец или високо място, лишаване от храна, излагане на ниски или високи температури и заплашване с оръжие.
- **Форми на вербален тормоз** са например: закани, заплахи, обиди, клетви, които накърняват сериозно достойнството, публично унижение и др.;
- **Форми на психически тормоз** са например: сплашване, изнудване със сериозни заплахи, насилствено отнемане на пари и вещи, ограничаване на движението, склоняване за употреба на наркотични и други психотични вещества, включване в деструктивни групи и организации.
- **Форми на социален тормоз** са например: заплахи, изолация, групово измъчване на индивид или група и организиране на затворени групи (банди), последиците от които нараняват други.
- **Форми на сексуален тормоз** са например: съблазняване от друго дете или възрастен, злоупотреба с власт при подстрекаване, изнудване, склоняване и/или принуждаване към сексуални действия, блудство, изнасилване, кръвосмешение.
- **Форми на кибертормоз** са например: повторно действие на непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видеозаписи, злоупотреба с блогове, форуми, социални мрежи, заснемане без разрешение, заснемане на сцени на насилие, разпространение на записи и снимки на детска порнография.

центъра за социална работа, отделите за закрила на детето и/или полицията.

- Отговорът на училището може да включва насочване към местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните и полицията, ОЗД и община по силата на координационния механизъм; съставяне на Протокол за тормоз и възстановяване на щетата;
- Включване на учениците в допълнителни програми, насочване към услуги в общността.

Последователност на процедурите за интервенция:

1) Верифициране на подозрение или откриване на ситуация на тормоз и незабавно уведомяване на ОЗД и/или органите на полицията.

2) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участниците.

3) Уведомяване на родител.

4) Консултации- предприемане на индивидуални разговори с участниците.

5) Мерки и действия от страна на координационния съвет, интензивна работа по случай, информиране и насочване към други служби и/или услуги от страна на директора.

6) Мониторинг на предприетите мерки и действия.

VI.Превенция на ниво клас

Работата с **учениците в класа**, в голяма степен, би трябвало да е фокусирана върху:

- създаване на правила на взаимоотношения в класа от самите ученици и отстояване в спазването им от страна на ученици и възрастни;
- създаване на пространство, в което спокойно и открито се обсъждат различни теми, които вълнуват децата, включително и темата за насилието.
- системни усилия за развиване у учениците на социални умения за:
 - общуване по ненасилствен начин;

- разпознаване, зачитане и уважение различията на другите;
- определяне и зачитане на собствените и чуждите граници,
- поощряване и насърчаване на работата в екип, партньорството и сътрудничеството на база различните умения и способности на всеки ученик;
- повишаване на социалната и емоционалната интелигентност.

Работата *с родителите* на ниво превенция в класа, е добре да бъде в посока:

- своевременно информиране за предприеманите дейности по превенция и даване на обратна връзка към родителите за наблюдавано поведение, затруднения и др.;
- провеждане на тематични срещи с фокус – социалните умения за общуване на учениците, възможности за сътрудничество училище-родители;
- въвеждане на „Час на родителя“. В тези часове родителите биха могли да представят свои професии, занимания, хобита и др. с цел учениците да имат модели за приложимостта на правилата, нормите, границите в различните сфери на живота.

VII. Интервенции в случаи на насилие и тормоз на ниво клас

1. Ученици

В ситуация на насилие и тормоз в класа, **учениците** трябва да напомнят на въвлечените в конфликта деца, правилата на класа. Ако конфронтацията продължава и показва, че ще ескалира, по най-бързия начин учениците трябва да потърсят помощта на възрастен – учител, охрана, обслужващ персонал и т.н., за да бъде прекратена ситуацията на насилие, без да бъде утежнявана с включване в нея и на други деца.

При повторна ситуация на насилие, в случай на тежък инцидент или криза, **учениците** трябва да са информирани, че ще последва групово обсъждане – кризисна интервенция. От тях ще се очаква в рамките на 45 или 90 минути да останат в групата, където всеки ще сподели своите емоции от преживяното и ще се даде възможност за преработка. В такъв вид интервенция се работи в затворена група – не се допускат нови лица.

2. Учители – модели за интервенция

Намесата и справянето с конкретни ситуации на тормоз и насилие от страна на възрастните следва да бъдат последователни и прилагани от цялата училищна общност, за да бъдат максимално ефективни.

Първите прояви на *влошени взаимоотношения между учениците*, както и неприемливо поведение, следва да са сигнал за своевременна реакция от страна на класен ръководител/учител. Ясна трябва да е позицията на възрастните, че подобно поведение е неприемливо и няма да бъде толерирано. В подобни случаи (*ниво 1, според класификацията в Приложение 1*) интервенциите от страна на класен ръководител биха могли да са:

- обсъждане между учениците и класния ръководител с цел изясняване на възникнал проблем, влиянието му върху всички участници и свидетели, последствията и възможните решения;
- съвместни действия между класен ръководител и педагогически съветник/включване на външни специалисти;
- използване на посредник при разрешаване на конфликта.

Прекратяване на ситуация на насилие и тормоз

Задължение на всеки служител на училището е да се намеси, за да прекрати ситуация на насилие/тормоз, на която е станал свидетел или за която е получил сигнал.

В случай на физически тормоз, децата трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическият контакт помежду им незабавно.

В случаи, когато има опасност за живота на ученика, неговото здраве и физически интегритет, може да се използва разумна физическа сила под формата на избутване, издърпване, задържане на място.

Разумната физическа намеса от страна на възрастен трябва да се прави по начин, запазващ достойнството и с уважението към всички засегнати. Във всички случаи трябва да се подходи със спокоен и премежен тон. Следва се процедурата:

- Казвате на ученика да спре с неподходящото поведение.
- Отправяте молба към ученика да се държи подобаващо, като ясно се казва какво се очаква от него.
- Казвате на ученика, че ще последва физическа намеса, ако продължава с неподходящото поведение.
- Намествате се по умерен начин:
 - разделяте учениците, които се бият или имат такова намерение;
 - препречвате пътя на някой ученик;
 - задържане за якето или чантата;
 - техники за измъкване (напр. когато ученик хване здраво член на персонала);
 - водене на ученик за ръка;
 - отвеждане на ученик, чрез хващане отзад за лактите.

Когато се използва разумна физическа намеса винаги трябва да се има предвид здравето и безопасността на ученика. Физическата намеса трябва да се ограничава до минимална употреба на сила, необходима за разрешаване на проблема и успокояване на ученика.

Строго се забранява употребата на сила, която представлява телесно наказание, умишлено причиняване на болка, нараняване или унижение. Трябва да се избягва да се хващат, докосват учениците, по начин, който може да се сметне за непристоен.

След прекратяване на физическия сблъсък, не се разпитва веднага за случилото се, за причините, не се изяснява ситуацията. Това може да се направи на по-късен етап. Важно е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение. Фокусът на интервенцията в този момент е насочен към учениците-свидетели на насилието/към средата, а не към активните участници и потърпевшите в ситуацията на насилие.

До един час след прекратяване на ситуацията на тормоз, следва да се докладва за случилото се на директора. Съобразно тежестта на ситуацията се предприемат съответните действия.

Подход за възстановяване на щетата

Подходът за възстановяване на щетата се основава на принципа, че „всяка щета, нанесена от друг, трябва да бъде възстановена“ и включва съответните действия в тази посока. Възстановяването на щетата е принцип, който предполага, че хората правят грешки. Грешките следва да бъдат поправени, като същевременно не се налагат наказания. Този принцип подчертава поемането на отговорност за неприемливо поведение и за позитивно решаване на проблема. Възстановяването на щетите успешно може да се прилага за материални и за нематериални щети.

Подходът за възстановяване на щетата изисква време и по-задълбочен разговор с ученика, извършил насилие, за да му се помогне да разбере какви са последствията от неговата постъпка. Важно е в този разговор ученикът да разбере, че не неговата личност, а начинът му на поведение създава напрежение/конфликт/недоразумение. Следва се процедурата:

- Класният ръководител изслушва ученика. Не е желателно ученикът да бъде изслушван заедно с потърпевшия ученик.
- Ключов момент е ученикът сам да предложи как да възстанови нанесената щета и с това предложение да се съгласи потърпевшия ученик. Посредник в този процес е класният ръководител/педагогическият съветник.

- След изясняване на ситуацията и постигане на договореност, класният ръководител за определен период от време проследява поведението на децата и им дава обратна връзка (*добре е и на родителите да бъде дадена*).

Действия при инцидент, криза или при повторна ситуация на насилие или тормоз

При инцидент, криза, повторна ситуация на насилие се препоръчва работа в групов формат (кризисна интервенция). Кризисната интервенция се провежда в затворено пространство, от 45 до 90 минути, без допускане на нови участници. На участвалите/наблюдавалите ситуацията, се предлага пространство, в което да вентилират емоциите от преживяното и да ги преработят. Тази интервенция се извършва от психолог/педагогически съветник, при липса на подготвен специалист - търси се съдействие от Националната мобилна група за психологическа подкрепа, състояща се от кризисни психолози към МОН; от специалист от услуга в общността; от мобилни кризисни психолози от Държавната агенция за закрила на детето.

Често спонтанна реакция на възрастните е заставането на страната на „жертвата“ и наказване на „насилника“. Ключов момент в интервенцията на възрастните е разбирането, че ***детето обект на тормоз, не се нуждае от състрадание, а детето, извършител на тормоз, не се нуждае от наказание***, а от разбиране и емпатия, за да може то да развие това чувство към другите.

Работата с деца, обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране на умения за справяне с подобно поведение. Важно е класният ръководител да поговори с детето още същия ден и да разбере какво се е случило. Погрешно е открито и публично пред другите деца да се оказва подкрепа на потърпевшото дете-това допълнително би уронило достойнството на детето пред неговите връстници. В този първи разговор е важно да се предложи на детето подкрепа, като се разбере какво ще му помогне да се чувства сигурно. Детето трябва да почувства доверие и сигурност, да е убедено в поверителността на разговора. В следващите няколко дни потърпевшото дете е добре да се наблюдава и при необходимост – отново да се разговаря с него/или да се насочи към психолог/педагогически съветник.

Не е препоръчително да се прави среща между детето, върху което е упражнено насилие и детето, което е извършило насилието, с цел да се помирят и да се разберат. Такава среща би могла да се направи от обучен специалист с цел възстановяване на емоционалната и моралната щета и взаимоотношения между децата.

Важно е да се спазва правилото – не се отстраняват наблюдателите, когато се прекратява или управлява ситуация на тормоз. Всички, които са там, следва да видят какво се прави. Насърчава се:

- спазването на правилата и етиката на поведение;
- отговарянето на насилието с думи;
- търсенето на помощ;
- съобщаването за случая.

Партньорство на класен ръководител/учител с родители в случаи на интервенция

Родителите на участващите в ситуацията на насилие или тормоз ученици е необходимо да бъдат уведомени за случилото се и за предприетите от училището действия и мерки.

Насоки при разговор с родителите:

- Добре е срещата да започне с изтъкване силните страни на учениците и след това да се представи ситуацията – този стил помага за сваляне на напрежението и спечелване на родителите за сътрудничество.

- Добра идея е всички родители в класа да бъдат информирани за ситуацията, за предприетите действия и за предстоящите такива. Така се ограничават различните интерпретации и спекулации; дава се възможност за изясняване на конкретните факти; задава се модел на поведение в подобни ситуации – за ученици, учители, родители; демонстрира се нетърпимост към насилственото решаване на конфликтите.

- Добре е с родителите да бъде коментирано, че в подобни ситуации и двете страни имат своя дял и в такъв смисъл – критики, обиди и неглижиране на участници в ситуацията, не са конструктивни, напротив – учениците имат нужда от подкрепа, от идеи и варианти как в следващ подобен конфликт да постъпят по приемлив – ненасилствен начин.

- Разговорът е добре да се проведе на подходящо място, в стил на партньорство, сътрудничество и взаимно разбиране; да бъде предоставена възможност за споделяне на опасения, страхове, гледни точки. Препоръчително е да бъдат поети конкретни отговорности – кой с какво би могъл да бъде полезен; в какъв срок; как да се получи обратна връзка; нужна ли е тематична среща с педагогически съветник/външен специалист и т.н.

В случай, че родителите отказват съдействие или възпрепятстват действията на училището, учителят следва да се обърне към Координационния съвет за съдействие.

VIII. Подаване на сигнал за дете в риск

1. Подаване на сигнал към социалните служби и полицията

Съгласно Закона за закрила на детето:

Чл. 7. (1) (Изм. - ДВ, бр. 120 от 2002 г., в сила от 01.01.2003 г., доп. - ДВ, бр. 36 от 2003 г., изм. - ДВ, бр. 38 от 2006 г.) Лице, на което стане известно, че дете се нуждае от закрила, е длъжно незабавно да уведоми дирекция „Социално подпомагане“, Държавната агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи.

(2) Същото задължение има и всяко лице, на което това е станало известно във връзка с упражняваната от него професия или дейност, дори и ако то е обвързано с професионална тайна.

При идентифициране на случаи на насилие и тормоз на ученици в училище, директорът следва незабавно да бъде уведомен. Директорът на училището подава сигнал до горепосочените институции.

2. Полезни координати

НАЦИОНАЛНА ТЕЛЕФОННА ЛИНИЯ ЗА ДЕЦА – тел.116 111

Националната телефонна линия е безплатна, работи денонощно. Предоставя консултиране, информиране и помощ, при всякакви въпроси и проблеми, свързани с деца. При необходимост, може да се ползва и от професионалисти.

КОНСУЛТАТИВНА ЛИНИЯ В СЛУЧАИ НА ТОРМОЗ В ИНТЕРНЕТ – тел. 124 123, имейл helpline@online.bg и чат в сайта www.safenet.bg

Телефонната линия е отворена в работни дни от 10.00 до 16.00 часа. Консултациите са анонимни и достъпни както за деца, така и за професионалисти и родители.

НАЦИОНАЛЕН ТЕЛЕФОН ЗА СПЕШНИ ПОВИКВАНИЯ – тел. 112

ОТДЕЛ „ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО“ – ПЛОВДИВ – тел. 032 64 97 98

СЛУЖИТЕЛИ НА МВР, КОИТО ОТГОВАРЯТ ЗА РАЙОНА НА НУ „П. Р. СЛАВЕЙКОВ“ – ГР. ПЛОВДИВ

Елица Атанасова - полицейски инспектор в група „Териториална полиция“ при Шесто РУ град Пловдив.

Тел: 032/62-41-95 - дежурна част

IX. Класификация на формите на насилие и тормоз и предприемане на съответни действия

Приложение 2

Начално училище “П. Р. Славейков”– гр. Пловдив
Пловдив, 4006, ул. „Славянска” 82 тел: (032) 624 506, тел./факс: (032) 632 079, e-mail: nu_prslaveikov@abv.bg

Регистриране на случай на насилие или тормоз в училище

Дата:		Час:	
Място:			
Име и подпис на преподавателя : /регистриращ ситуацията на тормоз/			
Ситуация /описание на това, което е станало, къде е станало, кога/			
Участници /имена, класове/			
Свидетели /имена, класове/			
Предприети мерки /от учителя, който е спрял и регистрира тормоза/ ☐ Намеса ☐ Превенция			
Уведомени страни /институции, органи/			
Приключване на случая		Дата: Длъжностно лице: Подпис:.....	